

Pla de formació del professorat

en Educació per a la Igualtat de

Gènere i el Desenvolupament

Aquest pla es desenvolupa en el marc de la campanya "**Mou-te per la Igualtat. És de Justícia**", finançada per l'AECI i executada per Ajuda en Acció, Entreculturas i InteRed, que vol sensibilitzar sobre la importància del paper que juguen les dones en l'avanç de les societats i la igualtat de gènere com a factor clau en el desenvolupament. Aquesta campanya està orientada a l'articulació dels principals actors de la cooperació per a l'elaboració d'una agenda que promogui el compliment de les metes de Beijing i Objectius del Mil·lenni.

Índex

1. Context i justificació del pla de formació.
2. Destinataris de la formació.
3. Objectiu general i objectius específics.
4. Organització i metodologia.
5. Identificació de continguts.
6. Accions formatives.
7. Xerrades-col·loqui.
8. Recursos materials, humans i pedagògics necessaris.
9. Recursos econòmics.
10. Avaluació.

1 . Context i justificació del pla de formació.

La situació de les dones és molt diferent d'uns països a uns altres, encara que tenen un denominador comú: **a cap país del món les dones tenen els mateixos drets i oportunitats que els homes**, la qual cosa les impedeix participar en igualtat de condicions en tots els àmbits de la vida.

Malgrat els canvis i esforços realitzats, continuen existint grans desigualtats entre homes i dones, que es manifesten de diferents formes:

- El 70% de la població que viu en la pobresa són dones.
- Dos terços de la població adulta analfabeta són dones.
- Cada minut mor una dona al món per causes relacionades amb l'embaràs i el part.
- Aproximadament, una de cada tres dones i nenes en tot el món han estat colpejades o sotmeses a abusos sexuals al llarg de la seva vida.
- El 90% de les víctimes de la guerra són civils, la majoria dones, nenes i nens.
- La immigració femenina ha crescut en els últims deu anys un 74%, enfront del 22% que ha augmentat la masculina. La jornada laboral de les dones immigrants és un 37% més llarga que la de les espanyoles.

No obstant això, en paral·lel a les xifres que donen mesura a la injustícia, en trobem moltes d'altres que ens parlen de la **decisiva aportació de les dones al desenvolupament de les seves societats**. Les dones produeixen entre el 60% i el 80% dels aliments en els països en vies de desenvolupament i la meitat a nivell mundial i la seva contribució en feines no remunerades suposaria en valor monetari l'equivalent a un 25%-30% del Producte Interior Brut mundial. Les dones han protagonitzat, i ho continuen fent, múltiples moviments en defensa dels Drets Humans, per la fi dels conflictes armats, la consolidació de la pau i la defensa del medi ambient, i són les dones les que s'ocupen d'atendre a membres de la família malalts o que no poden valer-se per si mateixos, tasques que són absolutament necessàries per garantir el funcionament dels sistemes de salut moderns.

Aquesta situació és conseqüència dels condicionaments de gènere - els rols i estereotips que les societats assignen a les dones i als homes per pertànyer a un sexe o altre - que condicionen la vida d'homes i de dones, limitant la seva llibertat, impedit el desenvolupament ple de les seves capacitats, tant personals com professionals.

La importància de l'educació:

Encara queda un gran camí per recórrer per arribar a la igualtat real entre dones i homes. Necessitem treballar per assolir un apoderament de les dones, desaprendre els mandats del gènere, repensar valors i actituds que impregnen les cultures i la vida de les persones que contribueixen a la desigualtat entre sexes.

L'educació és part essencial per a la transmissió dels rols i estereotips de gènere, d'aquí la importància que té com a eina de canvi social. Es converteix en imprescindible, per tant, treballar des de l'escola per la igualtat i abordar el sexisme en tots els àmbits educatius.

Suport normatiu internacional i nacional:

- Entre els acords i compromisos internacionals que busquen contribuir a l'assoliment de la Igualtat de Gènere, destaca la Plataforma d'Acció que es va signar com a resultat de la **IV Conferència Mundial sobre la dona a Beijing**, on els 189 Estats participants van reconèixer que la igualtat entre els sexes és inherent al Desenvolupament. Els governs es van comprometre a establir la igualtat de drets i combatre la desigualtat d'oportunitats, garantint, d'aquesta manera, l'exercici de tots els drets i llibertats per a qualsevol persona.

A Espanya s'han donat importants passos per assolir la igualtat real entre homes i dones:

- La **Llei Integral contra la Violència de Gènere** esmenta la "necessitat d'articular mesures de sensibilització i prevenció en l'àmbit educatiu". En aquesta llei, **la formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i de la igualtat entre homes i dones** es descriu com un dels fins del sistema educatiu espanyol.

- La **Llei orgànica per a la igualtat efectiva de dones i homes** té com a objecte fer efectiu el dret d'igualtat de tracte i oportunitats entre dones i homes, mitjançant l'eliminació de la discriminació de la dona.

És de destacar com a novetat d'aquesta llei la consideració de la dimensió de la transversalitat de la igualtat. Com a conseqüència de la seva promulgació, es modificaran importants lleis en matèria d'educació i cultura. Per exemple, en relació al sistema educatiu, aquest ha d'incloure en els seus fins (currículums):

- o L'educació en la igualtat de drets i oportunitats entre dones i homes.
- o L'eliminació dels obstacles que dificulten la igualtat efectiva entre dones i homes.
- o Evitar els comportaments sexistes, els estereotips socials associats, etc.
- o Formació inicial i permanent del professorat.
- o Repàs i eliminació dels continguts sexistes en els llibres de text i materials didàctics.
- o Presència equilibrada de dones i homes en els òrgans de control i de govern dels centres docents.
- o Projectes i programes dirigits a fomentar la coeducació.
- o Reconeixement de les dones en la Història.

Perquè sigui possible **la incorporació de la perspectiva de gènere en el món acadèmic**, és imprescindible que el professorat estigui format i sensibilitzat sobre la desigualtat de gènere en el món i les seves conseqüències.

Amb aquest pla de formació busquem que el professorat adquireixi eines per identificar els aspectes sexistes, qüestionar la seva pròpia pràctica i promoure des d'una educació no sexista la transformació de les relacions de gènere.

2 . Destinataris de la formació.

El col·lectiu destinatari d'aquest pla de formació és el professorat de les etapes d'educació infantil, primària, secundària, formació professional i batxillerat, de l'ensenyament públic i privat en actiu o en recerca d'ocupació.

Es tracta d'un col·lectiu amb una gran càrrega de feina, que sol accedir a l'oferta de material per al treball d'educació en valors a les aules per les ONGs i amb escàs temps disponible per a la formació.

Disposen d'espais específics de formació i la seva consciència de gènere és molt variada. En l'ensenyament privat i/o concertat l'oferta formativa en gènere, quan es dona, sol adquirir-se de forma transversal en la formació sobre altres temes, com educació en valors o multiculturalitat. En l'educació pública, depenent de les CCAA, hi ha diferents ofertes formatives en gènere tant en durada com en profunditat dels continguts.

3 . Objectiu general i objectius específics.

La **finalitat** d'aquest pla és la de:

- promoure una educació no sexista, que
- faci visible la importància de l'equitat de gènere en el desenvolupament i que
- enforteixi les capacitats de participació de l'organitzacions socials i institucions educatives.

Objectiu General d'Aprenentatge:

Desenvolupar les capacitats necessàries per promoure, des de l'educació, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina... i detectar actituds i comportaments sexistes propis i aliens.
- Sensibilitzar i capacitar el professorat sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcioni valors d'igualtat i superi la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais educatius.
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per arribar a un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) i mobilitzar-se per contribuir al seu compliment.

4 . Organització i metodologia.

Les accions formatives tindran una durada d'entre 8 i 30 hores distribuïdes en sessions de 3 a 4 hores. El nombre màxim de participants en la formació serà de 25 i el mínim de 8. Així mateix, es preveu la realització de sessions de menor durada, 2-3 hores, sobre temàtiques més específiques i amb una metodologia de xerrada-col·loqui.

La metodologia que proposem pretén potenciar al màxim les capacitats de les persones participants conjuminant treball individual i treball en equip, perquè s'afavoreixi així tant la introspecció com l'intercanvi d'idees i el consens.

Com a punt de partida, plantejem una metodologia amb les següents característiques:

- **Participativa i oberta:** Les persones receptores han de constituir-se en el nucli de la formació, plantejant-se els diferents temes de tal manera que es generi un intercanvi d'informació i punts de vista entre formadors/es i participants. És preferible evitar la conferència.
- **Activa, pràctica:** Aprendre fent. A més, si donem un enfocament lúdic a les activitats, ens ajudarà a fixar els coneixements apresos.
- **Motivadora i vivencial:** Per connectar amb les necessitats i interessos de les i els participants i responent a ells, la qual cosa considerem essencial per aconseguir aprenentatges significatius.

Quan es donin les condicions necessàries s'afavorirà la utilització de la metodologia socioafectiva, en la qual es parteix de la pròpia experiència per facilitar la transformació personal i afavorir l'acció.

- **Sentir:** Aprenentatge en la pròpia pell, utilització de tècniques que permeten aflorar sentiments i actituds profundes.
- **Pensar:** Una vegada que les persones visquin una situació hem de passar a l'anàlisi, a la capacitat de descriure el que han experimentat, i llavors aportar dades, conceptes, teories que, en estar sensibilitzats i sensibilitzades, seran debatudes i integrades.
- **Actuar:** Volem fomentar que es desenvolupin actituds crítiques i transformadores; que se senti la necessitat de transmetre i educar des de la igualtat d'oportunitats.

Altres propostes metodològiques, en cas que no es donin les condicions per a l'ús de la metodologia anterior:

- Interrogativa:
 - o Inductiva; del particular al general
 - o Deductiva: del general al particular
- Expositiva: Complementa les anteriors
- Descobriment:
 - o Formulació de l'objectiu
 - o Plantejament del problema

- o Aportació d'informació i materials
- o Organització de grups de treball
- o Conclusions

5 . Identificació de continguts.

Continguts conceptuals:

- El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere.
- Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere.
- Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere.
- El currículum i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere.
- La coeducació com una alternativa d'educació en el valor de la igualtat.
- Les dones en el món: diferents manifestacions d'un mateix fenomen. . .
- L'aportació de les dones al desenvolupament.
- La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament.
- Gènere i interculturalitat.
- Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones.
- Participació política i lideratge de les dones.
- Eines per incorporar la perspectiva de gènere.

Continguts procedimentals:

- Anàlisi de la realitat de les dones amb enfocament de gènere.
- Anàlisi de les diferències educatives entre homes i dones.
- Revisió del projecte curricular del centre des de la perspectiva de gènere.
- Incorporació de pautes no sexistes en la realitat quotidiana: ús de llenguatge no sexista.
- Analitzar i desaprendre els estereotips relatius a les dones i els homes d'altres contextos socials, culturals i econòmics.
- Anàlisi crítica, elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i els homes del món i la seva participació en el desenvolupament.

Continguts actitudinals:

- Apreciació de la igualtat de gènere com una qüestió de drets humans.
- Desenvolupament d'una actitud crítica i autocrítica: qüestionament del que hem après sobre la nostra identitat com a dones i homes.
- Compromís d'incorporar una perspectiva de gènere a la nostra feina i a totes les facetes de la vida.
- Adquirir actituds i comportaments que promoguin l'educació de gènere.
- Valoració i respecte de la diversitat en els estereotips i relacions de gènere en el món.

6. Accions formatives.

I. Curs d'educació per a la igualtat de gènere i el desenvolupament (24-32 h).

(6-8 sessions de 3-4 hores)

Objectiu General d'Aprenentatge:

Desenvolupar les capacitats necessàries per promoure, des de l'educació, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Sensibilitzar i capacitar el professorat sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcioni valors d'igualtat i superi la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais educatius.
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per arribar a un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i mobilitzar-se per contribuir al seu compliment.

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Les dones en el món: diferents manifestacions d'un mateix fenomen. L'aportació de les dones al desenvolupament: migracions, participació política, cura d'altres persones.

2ª Sessió: Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat... Anàlisi de les diferències educatives entre homes i dones: ús d'espais.

3ª Sessió: El currículum ocult i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere. La coeducació com a educació en el valor de la igualtat. Revisió del projecte curricular del centre i programació d'aula des de la perspectiva de gènere. Elaboració de propostes.

4ª Sessió: La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament. Diferenciació de condició i posició de gènere i determinació de necessitats pràctiques i interessos estratègics.

5ª Sessió: Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones. Eines per incorporar la perspectiva de gènere: Mainstreaming i apoderament.

6ª Sessió: Passar a l'acció: a favor de Beijing. Elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i els homes del món i la seva participació en el desenvolupament.

II. Curs d'educació per a la igualtat de gènere. 1ª Part (9-16 h)

(3-4 sessions de 3-4 hores)

Objectiu General d'Aprenentatge:

Desenvolupar les capacitats necessàries per promoure la igualtat de gènere des de l'educació.

Objectius específics d'aprenentatge:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Sensibilitzar i capacitar el professorat sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcioni valors d'igualtat i superi la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais educatius.

Sessions:

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere: laborals, escolars, espai públic, privat i domèstic...

2ª Sessió: Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat... Anàlisi de les diferències educatives entre homes i dones: ús d'espais.

3ª Sessió: El currículum ocult i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere. La coeducació com a educació en el valor de la igualtat.

4ª Sessió: Revisió del projecte curricular del centre i programació d'aula des de la perspectiva de gènere. Elaboració de propostes.

III. Curs d'Educació per al desenvolupament amb igualtat de gènere. 2ª Part (9-16 h)

(3-4 sessions de 3 o 4 hores).

Objectiu General d'Aprenentatge:

Desenvolupar les capacitats necessàries per promoure, des de l'educació, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per arribar a un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i mobilitzar-se per contribuir al seu compliment.

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Les dones en el món: diferents manifestacions d'un mateix fenomen. L'aportació de les dones al desenvolupament: migracions, participació política, cura d'altres persones.

2ª Sessió: La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament. Diferenciació de condició i posició de gènere i determinació de necessitats pràctiques i interessos estratègics.

3ª Sessió: Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones. Eines per incorporar la perspectiva de gènere: Mainstreaming i apoderament.

4ª Sessió: Passar a l'acció: a favor de Beijing. Elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i els homes del món i la seva participació en el desenvolupament.

7. Xerrades-col·loqui.

Tenint en compte la dificultat dels docents en actiu per a la realització d'accions formatives de llarga durada, es preveu la realització de xerrades-col·loqui d'1 a 3 hores en les quals s'abordin temes concrets de manera més específica. Sense perjudici que el contingut d'aquestes xerrades-col·loqui pot ser proposat, dintre dels continguts que es preveu treballar en el pla de formació, algunes propostes podrien ser:

- Aprendre a ser dona i home en l'escola: repàs històric de diferents models.
- Coeducació: una proposta alternativa.
- Educar dones i homes per la igualtat.
- Igualtat de gènere i desenvolupament: una relació necessària.
- Educació per al desenvolupament i la igualtat de gènere.
- Ús d'imatges i missatges en l'educació, des de la perspectiva de gènere.
- Interculturalitat, gènere i convivència escolar.
- El currículum ocult: anàlisi de la pràctica i organització educativa.

8. Recursos pedagògics, humans i materials necessaris.

Recursos pedagògics:

Els materials didàctics de suport de la campanya es podran utilitzar per aprofundir en els continguts i com a guia per a activitats proposades. També es trobaran en ells referències a materials audiovisuals que poden servir de suport a les sessions.

Recursos humans:

La formació serà impartida per especialistes en educació per a la igualtat de gènere de l'àmbit local en el qual es realitzi la formació o desplaçats des de Madrid.

Recursos tècnics i materials necessaris:

Ordinador portàtil, canó - projector i DVD. Papelògrafs i retoladors.
Aula àmplia amb mobiliari mòbil per poder ser retirat si és necessari.

9. Recursos econòmics.

Les organitzacions InteRed, Entrecultures i Ajuda en Acció compten amb el suport econòmic de l'Agència Espanyola de Cooperació per a l'execució d'aquest pla de formació. Així mateix, es comprometen a aportar els seus recursos i experiència, especialment pel que concerneix la coordinació i el seguiment de les accions formatives.

10. Mètode d'avaluació

Es pretén fer de l'avaluació un procés constant que permeti enriquir i adaptar el pla de formació des del seu disseny fins a la seva finalització i en tota la seva execució. Els aspectes a avaluar seran, fonamentalment, l'assoliment d'objectius, la selecció i tractament dels continguts, la metodologia emprada, els/les formadors/es seleccionats, els recursos emprats, la coordinació i organització del curs, el grup i cadascun dels/les participants de manera individual.

En finalitzar cadascuna de les accions formatives, es realitzarà una avaluació individual i col·lectiva per part de tots els participants, així com per l'equip de coordinació del curs, i es redactarà un informe-memòria de l'experiència.

Les persones que hagin participat en el 80% de les hores de formació realitzades i hagin realitzat, en els casos que així es proposi, una pràctica associada als continguts, rebran un certificat amb el suport de la institució en la qual s'hagi emmarcat l'acció formativa.